

EUROOPAN KESKUSPANKKI

PANKKIVALVONTA

Selvitys IFRS 9 -standardista

Arvio laitosten valmiudesta IFRS 9:n
käyttöön ottoon

BANKENTOEZICHT

Marraskuu 2017

BANKTILLSYN BANKU UZRAUDZĪBA

BANKŪ PRIEŽIŪRA NADZÓR BANKOWY

VIGILANZA BANCARIA

BANKFELÜGYELET

BANKING SUPERVISION

SUPERVISION BANCAIRE BANČNI NADZOR

MAOIRSEACHT AR BHAINCÉIREACHT NADZOR BANAKA

BANKING SUPERVISION

PANGANDUJSJÄRELEVALVE

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKOVNI DOHLED

БАНКОВ НАДЗОР

BANKTILLSYN

BANKENAUF SICHT

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ PANKKIVALVONTA

SUPRAVEGHERE BANCARĂ BANKOVÝ DOHL'AD

SUPERVIŽJONI BANKARJA

SUPERVISIÓN BANCARIA

BANKING SUPERVISION

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKENAUF SICHT

Sisällysluettelo

Johdanto	2
1 IFRS 9 -selvityksen tulokset	5
1.1 Määrälliset tulokset	5
1.2 Laadulliset tulokset	7
Lyhenneluettelo	13

Johdanto

Finanssikriisin kokemuksista opittiin, että voimassa olevien tilinpäätösstandardien mukaisten toteutuneisiin tappioihin perustuvien mallien käyttö johti usein liian pieniin luottotappiovarauksiin, jotka myös tehtiin liian myöhään. Sen vuoksi G20-maiden johtajat suosittelivat, että tilinpäätösstandardien laatijat muokkaisivat luottotappiovarauksia koskevia vaatimuksia siten, että luottotappioiden arvioinnissa otettaisiin huomioon tulevaisuuteen suuntautuva informaatio. Ongelman ratkaisemiseksi kehitettiin uusi IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -tilinpäätösstandardi, jonka tarkoituksena on varmistaa, että luottotappiovaraukset ovat riittäviä ja kirjataan ajoissa. IFRS 9 -standardi sisältää lisäksi uuden luokittelumallin rahoitusvarojen luokitteluun ja arvostamiseen. Luokittelu perustuu siihen, minkä liiketoimintamallin perusteella rahoitusvaroja pidetään hallussa ja millaisia sopimukseen perustuvia rahavirtoja varoihin liittyy.

IFRS 9 tulee voimaan 1.1.2018 ja korvaa nykyisen IAS 39 -tilinpäätösstandardin. Koska uusi standardi on monimutkainen ja sen käyttöönotossa on odotettavissa haasteita, yhteisen valvontamekanismin (YVM) vuosien 2016 ja 2017 valvontaprioriteetteihin sisällytettiin selvitys standardin käyttöönotosta. Selvitys päätettiin ulottaa sekä merkittäviin että vähemmän merkittäviin laitoksiin. Selvityksen merkittäviä laitoksia koskeva osa käsittää kaikki ne merkittävät laitokset, jotka noudattavat IFRS-tilinpäätösstandardeja¹. Yhteiset valvontaryhmät toteuttivat selvityksen laitoksilta vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä saatujen tietojen pohjalta. Valvontaryhmät arvioivat asiaankuuluvat asiakirjat, haastattelivat pankin johtoa ja keskustelivat tuloksista laitosten kanssa osana valvontadialogia. Arviointi perustui pääasiassa kansainvälisiin parhaisiin käytäntöihin, jotka on määritelty Baselin pankkivalvontakomitean ja Euroopan pankkiviranomaisen (EPV) antamissa ohjeissa. Selvityksen vähemmän merkittäviä laitoksia koskeva osa tehtiin otostutkimuksena tiiviissä yhteistyössä kansallisten toimivaltaisten viranomaisten kanssa. Otokseen kuuluvia laitoksia pyydettiin vastaamaan EPV:n lomakkeiden pohjalta laadittuun itsearviointikyselyyn, jossa otettiin huomioon suhteellisuusperiaate ja vähemmän merkittävien laitosten erityispiirteet. IFRS 9 -selvityksen tavoitteena on kartoittaa, miten hyvin merkittävät ja vähemmän merkittävät laitokset ovat valmistautuneet standardin käyttöönottoon, arvioida käyttöönoton mahdollista vaikutusta luottotappiovarausten kirjaamiseen sekä edistää standardin yhtenäistä soveltamista.

Tässä raportissa esitellään IFRS 9 -selvityksen ensimmäisiä määrällisiä ja laadullisia tuloksia.

Käyttöönotossa pitkälle edenneiltä – ja siten luotettavimmat tiedot tarjoavilta – merkittäviltä laitoksilta saatujen tietojen perusteella on arvioitu, että täysimääräinen negatiivinen vaikutus laitosten ydinpääomasuhteeseen (CET1) on keskimäärin 0,40 prosenttiyksikköä. IFRS 9 -standardin käyttöönotossa pitkälle edenneiden

¹ Joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta (ks. selvityksen laajuutta koskeva kappale jäljempänä).

vähemmän merkittävien laitosten toimittamien tietojen perusteella täysimääräinen negatiivinen vaikutus niiden ydinpääomasuhteeseen on keskimäärin 0,59 prosenttiyksikköä. IFRS 9:n käyttöönoton vaikutus vakavaraisuussuhteisiin näyttäisi näiden tulosten perusteella olevan suurempi niissä laitoksissa, jotka käyttävät luottoriskin laskennassa standardimenetelmää, kuin sisäisten luottoluokitusten menetelmää käyttävissä laitoksissa.²

Määrällisten vaikutusten lisäksi raportissa käydään läpi selvityksen tärkeimmät laadulliset tulokset IFRS 9:n käyttöönoton kannalta olennaisimmilla osa-alueilla. Kaiken kaikkiaan tulosten perusteella voidaan todeta, että joillakin laitoksilla on vielä parannettavaa, jotta ne voivat ottaa IFRS 9:n laadukkaasti käyttöön. Yleishavaintona on, että suuret merkittävät laitokset ovat valmistautumisessa pidemmällä kuin pienemmät merkittävät laitokset. Käyttöönoton suurimpana haasteena pidetään arvonalentumisten määrittämistä, sillä se edellyttää merkittäviä muutoksia laitosten sisäisiin menettelyihin ja järjestelmiin. Myös rahoitusinstrumenttien luokitteluun ja arvostamiseen liittyy kuitenkin haasteita. Selvitys on osoittanut, että suurin osa laitoksista työskentelee tiiviisti IFRS 9 -standardin käyttöönoton parissa. Monet laitoksista ovat jo saaneet valmiiksi rahoitusinstrumenttien luokittelua ja arvostamista koskevan kartoituksen. Lisäksi laitokset pystyvät käyttämään nykyisiä sisäisiä mallejaan apuna, kun ne ottavat käyttöön uuden odotettavissa oleviin luottotappioihin perustuvan menetelmän arvonalentumisten määrittämisessä. Monien laitosten pitää kuitenkin vielä parantaa odotettavissa olevien luottotappioiden arviointimallien hallinnointia ja liian ympärilyöreyttä kirjanpitoperiaatteita. Parannuksia tarvitaan esimerkiksi kirjanpidossa käytettävään maksukyvyttömyyden määrittelyyn sekä testeihin, joilla määritetään, muodostuvatko rahavirrat yksinomaan pääoman ja koron maksuista. Työtä riittää vielä myös luottoriskin merkittävän lisääntymisen arvioinnissa, tulevaisuuteen suuntautuvan informaation sisällyttämisessä odotettavissa olevien luottotappioiden arviointiin sekä validoinnissa ja toteumatestauksessa. Lisäksi kirjanpidossa käytettäviä määrittelyjä ei vielä ole kokonaan yhdenmukaistettu vakavaraisuussääntelyn määrittelyjen kanssa eikä odotettavissa olevien luottotappioiden kirjanpitokäsittelyä koskevia EPV:n ohjeita ole vielä kaikilta osin sisällytetty laitosten sisäisiin periaatteisiin ja menettelyihin.

² Laitoksilta saatujen määrällisten tietojen perusteella odotuksena on, että käyttöönotolla on suurempi keskimääräinen vaikutus vähemmän merkittävien laitosten kuin merkittävien laitosten ydinpääomaan. Yksi mahdollinen selitys on se, että vähemmän merkittävät laitokset käyttävät luottoriskin laskennassa pääasiassa standardimenetelmää. Yksinkertaistettuna esimerkkinä voidaan käyttää kahta laitosta, joiden vastuisiin sisältyvät luottoriskit ovat yhtä suuret mutta joista toinen käyttää luottoriskin laskennassa sisäisten luottoluokitusten menetelmää ja toinen standardimenetelmää. Jos molemmat laitokset kirjaavat IFRS 9 -standardin voimaantulon jälkeen samanlaiset tilinpäätössääntelyn mukaiset luottotappiovaraukset, uudet varaukset vaikuttavat ydinpääomaan enemmän siinä laitoksessa, joka laskee luottoriskin standardimenetelmällä. Sisäisten luottoluokitusten menetelmää käyttävä laitos nimittäin on jo entuudestaan joutunut vähentämään ydinpääomastaan vakavaraisuussääntelyn mukaisten arvonalennusten ja tilinpäätössääntelyn mukaisten luottotappiovarausten (mahdollisen) erotuksen. Sisäisten luottoluokitusten menetelmää käyttävillä laitoksilla IFRS 9 -standardin käyttöönotto vaikuttaa siis ydinpääomaan vain siinä määrin kuin IFRS 9 -standardin vaatimukset ovat tiukemmat kuin odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaamista koskevat vakavaraisuussääntelyn vaatimukset. Standardimenetelmää luottoriskin laskennassa käyttävillä laitoksilla IAS 39- ja IFRS 9 -standardien ero sitä vastoin vaikuttaa ydinpääomaan täysimääräisesti.

Merkittäviä laitoksia koskevassa selvityksessä oli mukana 106³ EKP:n suorassa valvonnassa olevaa laitosta, jotka laativat tilinpäätöksensä IFRS-standardien mukaisesti korkeimmalla konsolidointitasolla. Selvityksen tueksi EKP ja kansalliset toimivaltaiset viranomaiset laativat ohjeet, joihin kirjattiin valvojien odotukset ja merkittäviä laitoksia koskevat arviointiperusteet. Ohjeiden tavoitteena oli paitsi tukea laitoksia IFRS 9:n käyttöönotossa myös varmistaa, että niiden valmius standardin käyttöönottoon arvioitaisiin yhdenmukaisella tavalla. Kansallisten viranomaisten käyttöön laadittiin lisäksi vähemmän merkittäviä laitoksia koskevat yksinkertaistetut menettelyohjeet, joissa otettiin huomioon näiden laitosten erityispiirteet. Vähemmän merkittäviä laitoksia koskeva selvitys tehtiin otoksesta, johon kuului 77 laitosta. EKP ja kansalliset toimivaltaiset viranomaiset tekivät selvityksen tiiviissä yhteistyössä.

Selvityksen merkittäviä laitoksia koskevan osan ensimmäisessä vaiheessa tarkasteltiin laitoksia, jotka olivat valmiina arviointia varten vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä. Ne laitokset, jotka eivät olleet täysin valmiita arviointiin, saivat huomautuskirjeen vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä. Yhteiset valvontaryhmät tekevät arvion näistä laitoksista 30.11.2017 mennessä, minkä jälkeen ne ilmoittavat laitoksille selvityksen tulokset ja tarvittavat korjaavat toimet. Valvontaryhmät seuraavat toimenpiteitä vaativien osa-alueiden kehitystä vuoden 2018 ajan. Niiden laitosten kanssa, jotka on jo arvioitu kokonaan tai osittain osana selvitystä, on jo käyty valvontadialogia. Keskusteluissa on pääosin vahvistettu selvityksen tulokset, ja valvojien havaintojen mukaan merkittävät laitokset ovat myös edistyneet jonkin verran selvityksessä havaittujen puutteiden korjaamisessa niiden kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen. Muutamia laitoksia ovat jo tehneet merkittäviä parannuksia, jotka liittyvät hallinnointiin, liiketoimintamalliin, maksukyvyttömyyden määritelmään sekä testiin, jolla osoitetaan, muodostuvatko rahavirrat yksinomaan pääoman ja koron maksuista. Useat laitokset ovat lisäksi ilmoittaneet parantaneensa luottoriskin merkittävän lisääntymisen arvioinnissa sekä odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämisessä käytettäviä menetelmiä. IFRS 9 -standardin käyttöönotossa riittää kuitenkin vielä työtä. Valvojat seuraavat tarkasti laitosten edistymistä tässä työssä.

---

³ Selvitys IFRS 9 -standardin käyttöönotosta tehtiin korkeimmalla konsolidointitasolla. Jotkin merkittävät laitokset jätettiin selvityksen ulkopuolelle, koska 1) ne noudattavat IFRS-standardien sijaan kansallisia tilinpäätösperiaatteita, 2) ne ovat merkittävän laitoksen tytäryhtiötä tai sivuliikettä, tai 3) vapauttamiseen oli jokin erityisyys (esim. sulautuminen).

1 IFRS 9 -selvityksen tulokset

Selvitys vahvisti lähtöoletuksen, että uuden standardin käyttöönotto on laitoksille suuri haaste. Laitokset tekevät kuitenkin paljon töitä varmistaakseen, että ne ovat riittävän valmiita standardin soveltamiseen sen voimaantulosta lähtien. Selvityksen ensimmäisten tulosten perusteella joillakin laitoksilla on vielä selvästi parannettavaa: arvonalentumisten määrittämiskäytäntöjen muuttumisen takia pankkien on tehtävä merkittäviä muutoksia sisäisiin järjestelmiinsä ja menettelyihinsä. Lisäksi rahoitusinstrumenttien luokittelua ja arvostamista on parannettava, sillä niihin liittyvät käytännöt eivät kaikissa laitoksissa ole vielä vaadittavalla vähimmäistasolla. Odotettavissa olevien luottotappioiden arviointia pidetään yleisesti IFRS 9 -standardin haastavimpana osana, sillä se edellyttää riskienhallinnan, tietojen saatavuuden sekä kirjanpidollisen asiantuntijaharkinnan roolin merkittävää vahvistamista. Tätä varten tarvitaan vahvat hallinnointijärjestelyt ja selkeät sisäiset menettelyt.

Selvityksessä havaittiin, että laitosten valmistautumisen tasossa oli eroja. Ne merkittävät laitokset, jotka olivat edistyneet IFRS 9:n käyttöönotossa muita hitaammin, saivat valvojilta vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä kirjeen, jossa tuotiin esille edistymiseen liittyvät päähuolenaiheet ja kehoitettiin laitosta laatimaan toimintasuunnitelma. Tietoisuus standardin käyttöönottoon liittyvistä haasteista lisääntyikin selvityksen käynnistämisen ja viimeistään kirjeiden lähettämisen myötä. Monet laitokset ovat jo toteuttaneet korjaavia toimenpiteitä ja kohdentaneet lisää resursseja standardin käyttöönottoon.

1.1 Määrälliset tulokset

Valvojat keräsivät laitoksilta määrällisiä arvioita siitä, miten suuri vaikutus standardin soveltamisella on sen voimaantulohetkellä laitoksen kirjanpitoon ja vakavaraisuussääntelyn mukaiseen pääomasuhteeseen. Laitosten arviot perustuivat vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä saatavissa oleviin tietoihin. Merkittävien laitosten arvioiden perusteella laskettu keskimääräinen vaikutus vastaa kutakuinkin tuloksia, jotka EPV sai otoksen pohjalta tekemässään toisessa IFRS 9 -vaikutusarvioinnissa⁴ (julkaistu 13.7.2017). Jos merkittävistä laitoksista otetaan huomioon vain parhaiten valmistautuneet laitokset, IFRS 9:n käyttöön siirtymisen täysimääräinen negatiivinen vaikutus ydinpääomasuhteeseen on keskimäärin 0,40 prosenttiyksikköä⁵. Keskimääräinen vaikutus on kuitenkin suurempi, jos tarkasteluun otetaan kaikki selvityksessä mukana olleet merkittävät laitokset.

⁴ Ks. [EPV:n raportti toisen IFRS 9 -vaikutusarvioinnin tuloksista](#).

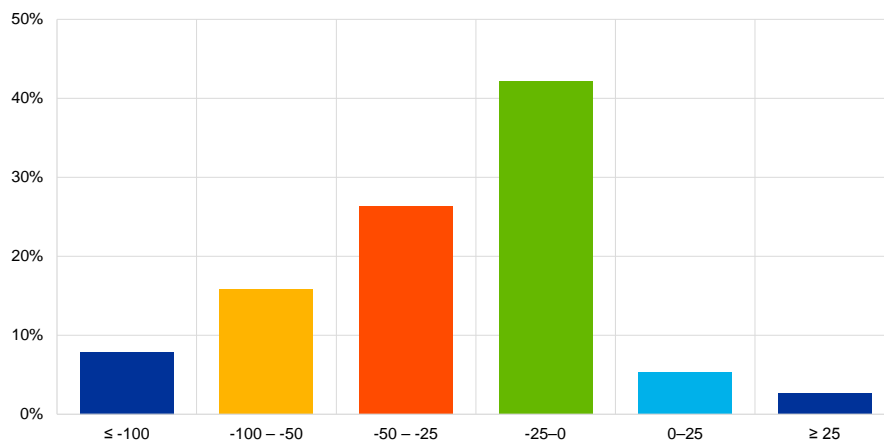
⁵ Keskiarvossa ovat mukana vain laitokset, joille vaikutus on negatiivinen.

Kuvio 1

IFRS 9:n vaikutus merkittävien laitosten ydinpääomasuhteeseen (CET1)⁶

Vaikutus laitoksiin, jotka ovat edistyneet hyvin käyttöönottoon valmistautumisessa

(Peruspisteinä. Pystyakseli: pankkien prosenttiosuus Vaaka-akseli: vaikutus ydinpääomasuhteeseen (CET1)

Lähde: Laitosten toimittamista lomakkeista saadut määrälliset tiedot.

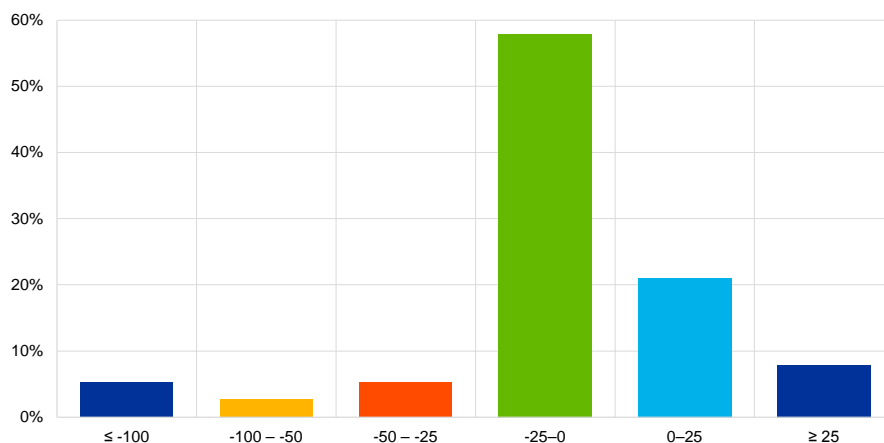
IFRS 9 -standardi otetaan ensimmäistä kertaa huomioon stressitesteissä vuonna 2018. Laitosten onkin suositeltavaa osoittaa testiin riittävästi resursseja. Se on tärkeää siksin, että voidaan varmistaa, että tietopyynnöt käsitellään tehokkaasti, tarkasti ja testimenetelmien edellyttämällä tavalla.

Kuvio 2

IFRS 9:n vaikutus vähemmän merkittävien laitosten ydinpääomasuhteeseen (CET1)

Vaikutus laitoksiin, jotka ovat edistyneet hyvin käyttöönottoon valmistautumisessa

(Peruspisteinä. Pystyakseli: pankkien prosenttiosuus Vaaka-akseli: vaikutus ydinpääomasuhteeseen (CET1)

Lähde: Laitosten toimittamista lomakkeista saadut määrälliset tiedot.

⁶ Vaihteluvälit kuvaavat IFRS 9:n käyttöönoton kokonaisvaikutusta (luokittelusta ja arvostamisesta johtuva vaikutus sekä odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaamisesta aiheutuva vaikutus). Kuviossa näkyvä positiivinen vaikutus johtuu pääasiassa rahoitusinstrumenttien luokittelusta ja arvostamisesta IFRS 9:n uusien sääntöjen mukaan.

IFRS 9:n täysimääräinen negatiivinen vaikutus vähemmän merkittävien laitosten ydinpääomasuhteeseen on keskimäärin 0,59 prosenttiyksikköä⁷, kun otetaan huomioon vain ne otoksessa mukana olevat laitokset, joiden valmistautuminen on edennyt hyvin. Keskimääräinen vaikutus on kuitenkin suurempi, jos tarkastelussa otetaan huomioon kaikki otoksen laitokset, eli tulos on samansuuntainen kuin merkittävien laitosten kohdalla. Suurin vaikutus aiheutuu uusista arvonalentumisten kirjaamista koskevista vaatimuksista.

1.2 Laadulliset tulokset

Merkittävistä laitoksista tehdyssä selvityksessä keskityttiin yhdeksään IFRS 9 -standardin käyttöönoton kannalta erityisen olennaisina pidettyyn osa-alueeseen. Raportissa esitetään yhteenveto selvityksen tuloksista osa-alueittain ja nostetaan esiin esimerkkejä parhaista käytännöistä. Merkittävien laitosten tulokset perustuvat vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä suoritettuun arviointiin, ja tuloksissa on otettu huomioon myös kunkin laitoksen kanssa heinäkuun 2017 puoliväliin mennessä käyty valvontadialogi. Vähemmän merkittävien laitosten arvioinnin tulokset perustuvat 77 laitoksen otokseen.

On kuitenkin tärkeää pitää mielessä, että kaikilla raportissa käsitellyillä osa-alueilla on voinut tapahtua edistystä arvioinnin jälkeen. Pankkivalvojat seuraavat jatkuvasti IFRS 9 -standardin käyttöönottoimia laitoksissa – erityisesti niitä toimia, joista annettiin arvioinnin tulosten perusteella suosituksia.

Useimmat havainnot koskevat sekä merkittäviä että vähemmän merkittäviä laitoksia. Raportissa mainitaan erikseen, jos merkittävien ja vähemmän merkittävien laitosten tulokset poikkeavat toisistaan huomattavasti.

1.2.1 Hallinnointi, menettelyt, tietojärjestelmät ja tilinpäätöksessä esitettävät tiedot

Kaiken kaikkiaan laitokset työskentelevät tiiviisti saattaakseen menettelynsä IFRS 9 -standardin mukaisiksi ja tekevät merkittäviä investointeja tietojärjestelmiensä kehittämiseen. Useimmat käyttöönottosuunnitelmat arvioitiin suurelta osin asianmukaisiksi, sillä suunnitelmien toteutukseen osallistuvat kaikki johdon tasot ja kaikki asiaankuuluvat organisaatioyksiköt (erityisesti riskienhallinnasta, rahoituksesta, liiketoiminnasta, tietojärjestelmistä ja sisäisestä tarkastuksesta vastaavat yksiköt). Jos arvioinnin tuloksissa oli huomautettavaa, valvojat kehottivat laitoksia parantamaan käyttöönottohankkeen hallinnointia. Valvojat myös painottivat, että ylimmän hallintoelimen on olennaisen tärkeää osallistua hankkeeseen ja kantaa siitä vastuu. Lisäksi laitosten tulee parantaa odotettavissa olevien luottotappioiden arviointimenetelmiä koskevan sisäisen dokumentaation saatavuutta ja laatua sekä tilinpäätöksissä esitettäviä tietoja

⁷ Keskiarvossa ovat mukana vain laitokset, joille vaikutus on negatiivinen.

koskevia periaatteita. Joidenkin laitosten tilinpäätösperiaatteissa havaittiin valvontadialogin pohjalta tehtyjä parannuksia.

Lisäksi valvojat odottavat, että laitoksilla on käytössä perusteelliset hallinnointimenetelmät ja erityisesti sisäisen valvonnan menetelmät ulkopuolistentoimijoiden arviointiin. Tämä koskee erityisesti pienempiä laitoksia, jotka ovat riippuvaisempia ulkopuolisista toimijoista esimerkiksi mallien, tietojen ja skenaarioiden tuottamisessa. Ulkopuolisten toimijoiden tuotteet tulee mukauttaa niin, että niissä otetaan huomioon laitoksen riskiprofiili. Lisäksi laitoksen tulee ymmärtää perusteellisesti, miten tuotteet toimivat.

1.2.2 Liiketoimintamallien määrittäminen rahoitusinstrumenttien luokittelua varten

Suurin osa merkittävistä laitoksista on laatinut alustavia periaatteita ja ottanut käyttöön asianmukaiset menetelmät liiketoimintamallien määrittämiseen, jotta rahoitusinstrumentit voidaan luokitella uusien kriteerien mukaan. Lisäksi useimmat laitokset ovat jo kartoittaneet alustavasti, mihin määritetyistä liiketoimintamalleista nykyiset rahoitusinstrumentit/salkut liittyvät.

Kuitenkin joissakin tapauksissa alustavat periaatteet, joiden mukaan rahoitusinstrumentit tulee luokitella eri liiketoimintamalleissa, vaikuttavat varsin ympäröivästä ja jättävät liikaa tulkintamahdollisuuksia. Osa laitoksista on jo korjannut puutteet, mutta useimmilla laitoksilla on edelleen parannettavaa tällä osalla. Selvityksessä havaittiin erityisesti, että useissa tapauksissa liiketoimintamallien määrittämisperiaatteista puuttui selkeä yhteys laitoksen hallinto-, palkitsemis- ja riskienhallintajärjestelyihin. Lisäksi kirjanpitoperiaatteissa tulisi määrittää tarkemmin rahoitusinstrumenttien uudelleenluokittelusäännöt sellaisia tilanteita varten, joissa liiketoimintamalli muuttuu.

Laitosten tulisi myös määritellä selvemmin ehdot, joiden perusteella rahoitusinstrumenttien myynti katsotaan harvoin tapahtuvaksi tai arvoltaan vähäiseksi.

1.2.3 Luokittelu ja arvostaminen – testi, jolla osoitetaan, muodostuvatko rahavirrat yksinomaan pääoman ja koron maksuista

Useimmilla merkittävillä laitoksilla on käytössä vakiomenettelyt, joilla testataan, muodostuvatko sopimukseen perustuvat rahavirrat yksinomaan pääoman ja koron maksuista. Rahoitusinstrumentin on läpäistävä testi, jotta se voidaan arvostaa jaksotettuun hankintamenuun tai käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta. Vakiomenettelyihin sisältyy yleensä laitoksen itsensä tai ulkopuolisten konsulttien kehittämiä yksityiskohtaisia tarkistusluetteloita ja päätöksentekomalleja.

Osalla merkittävistä ja vähemmän merkittävistä laitoksista ei ole selkeästi määriteltyä viiterahavirtoihin perustuvaa testiä, jonka avulla arvioidaan muutetun rahan aika-

arvon yhteydessä, ovatko rahoitusinstrumenttiin liittyvät, sopimukseen perustuvat rahavirrat yksinomaan pääoman ja koron maksua. Valvojat seuraavat edistystä tällä osa-alueella tarkasti. Yleisenä valvontaodotuksena on, että laitoksella tulee olla käytössä vakiomenettely sellaisten järjestelmissään olevien rahoitusinstrumenttien arviointiin ja tunnistamiseen, joihin liittyy keskeisiä tekijöitä sen kannalta, muodostuvatko rahavirrat yksinomaan pääoman ja koron maksuista.

1.2.4 Arvon alentumiset – IFRS 9 -standardin mukainen maksukyvyttömyyden määritelmä

Merkittävät laitokset käyttävät yleensä samaa maksukyvyttömyyden määritelmää sekä sisäisessä luottoriskin hallinnassa että IFRS 9 -standardin soveltamisessa. Lisäksi laitokset ovat yhdenmukaistamassa kirjanpidossa käyttämäänsä maksukyvyttömyyden määritelmää vakavaraisuussäätelyn mukaisen määritelmän kanssa. Joissakin laitoksissa yhdenmukaistaminen on kuitenkin edelleen kesken. Valvojien suosituksena on, että laitokset käyttäisivät EPV:n järjestämättömien saamisten määritelmää sisäisessä luottoriskin hallinnassa ja julkisessa tilinpäätösraportoinnissa.⁸ Lisäksi laitosten tulee edelleen yhtenäistää maksukyvyttömyyden tunnistamisessa käytettäviä olennaisuuskynnyksiä, vaikka yleisesti ottaen laitokset ovatkin sitoutuneet yhdenmukaistamaan kynnykset vakavaraisuussäätelyssä sovellettavien⁹ olennaisuuskynnysten kanssa. Laitosten tulisi myös määritellä tarkemmin edellytykset, joiden täytyessä saamiset siirretään pois vaiheesta 3 (eli luottoriskin vuoksi arvoltaan alentuneet saamiset), ja myös mahdolliset EU:n vakavaraisuussäätelyn¹⁰ mukaiset tervehtymisajat.

1.2.5 Arvon alentumiset – luottoriskin merkittävän lisääntymisen arviointi

Laitosten tulee kunakin raportointipäivänä arvioida, onko rahoitusinstrumenttien luottoriski lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. Arviointi on tehtävä, jotta voidaan määrittää, onko saamiset siirrettävä vaiheesta 1 vaiheeseen 2 eli onko odotettavissa olevat luottotappiot arvioitava koko voimassaoloajalta. Luottoriskin merkittävän lisääntymisen arvioinnin tulee perustua sekä määrällisiin että laadullisiin indikaattoreihin.

Suurin osa merkittävistä ja vähemmän merkittävistä laitoksista keskittyy arvioinnissa määrällisiin indikaattoreihin. Luottoriskin merkittävän lisääntymisen arvioinnissa käytetään pääasiallisena indikaattorina maksukyvyttömyyden todennäköisyyden suhteellista muutosta (ja apuindikaattorina absoluuttista muutosta). Valvojien odotuksena on, että laitokset käyttävät takarajaindikaattorina tarkkailulistalle

⁸ Ks. [Ohjeet pankeille järjestämättömien saamisten käsittelystä](#).

⁹ Luonnos EPV:n teknisiksi sääntelystandardeiksi asetuksen (EU) N:o 575/2013 178 artiklan mukaan eräänntyneiden luottovelvoitteiden olennaisuuskynnyksestä (EBA/RTS/2016/06).

¹⁰ Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 2015/227, annettu 9 päivänä tammikuuta 2015, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 575/2013 mukaisista laitosten vakavaraisuusvalvontaan liittyvää raportointia koskevista teknisistä täytäntöönpanostandardeista annetun täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 680/2014 muuttamisesta.

siirtämistä, lainanhoitojouston soveltamista tai sitä, että saamiset ovat olleet erääntyneinä yli 30 päivää. Selvityksen tulosten mukaan jotkin laitokset käyttävät tällaisia takarajaindikaattoreita. Laitoksilla on vielä parannettavaa selkeiden sääntöjen ja mahdollisesti tarvittavien tervehtymisaikojen määrittämisessä sille, milloin vaiheen 2 saaminen siirretään takaisin vaiheen 1 saamisen luokkaan.

Lisäksi jotkin merkittävät ja vähemmän merkittävät laitokset aikovat hyödyntää alhaisen luottoriskin perusteella annettavaa vapautusta, jonka nojalla laitos voi olettaa, että rahoitusinstrumentin luottoriski ei ole lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen, jos instrumentin luottoriski on arvioitu alhaiseksi raportointipäivänä. On kuitenkin suositeltavaa, että vapautuksen käyttö dokumentoidaan ja perustellaan huolellisesti ja että vapautusta käytetään lainasaamisten yhteydessä vain rajoitetusti.

1.2.6 Arvonalentumiset – tulevaisuuteen suuntautuvan informaation sisällyttäminen odotettavissa olevista luottotappioista johtuvan arvonalentumisen arviointimalliin

Suurin osa laitoksista sisällyttää odotettavissa olevista luottotappioista johtuvan arvonalentumisen arviointimalleihin tulevaisuuteen suuntautuvaa informaatiota useampien skenaarioiden pohjalta. Tulevaisuuteen suuntautuvan informaation ennustejaksona on useimmilla laitoksilla kolme vuotta, ja monet laitokset käyttävät myös 3–5 vuoden ennustejaksoa. Informaation luotettavuuden parantamiseksi on tärkeää, että ennusteiden aikajänne on kohtuullisen lyhyt. Osa-alueella lienee eniten kehittämisen varaa tulevaisuuteen suuntautuvan informaation hallinnoinnissa, sillä useissa laitoksissa on havaittu puutteita sisäisessä dokumentaatioissa, joka koskee tämän informaation sisällyttämistä malleihin. Lisäksi useat laitokset suunnittelevat käyttävänsä vain muutamia makrotaloudellisia muuttujia (esim. bruttokansantuote), eivätkä ne ole määrittäneet muita tulevaisuuteen suuntautuvan informaation tekijöitä, jotka voisivat olla olennaisia odotettavissa olevien luottotappioiden yksityiskohtaisemmassa määrittämisessä.

Vakuusarvon määrittämismenetelmällä voi olla merkittävä rooli odotettavissa oleviin luottotappioihin perustuvien arvonalentumusten laskennassa erityisesti tilanteessa, jossa vakuuksien realisoinnin odotetaan tapahtuvan joskus tulevaisuudessa. Siksi laitosten tulisikin noudattaa riittävää varovaisuutta ja ottaa huomioon vakuusarvoon liittyvä epävarmuus. Koska vakuuksien realisointiin liittyy väistämättä toteutusriski, laitosten tulisi tarkastella hyvin huolellisesti sellaisia saamisia, joissa vakuudellinen osa kasvaa ajan myötä. Tällaisten saamisten kohdalla pitäisi olla selvää näyttöä siitä, että vakuuksien arvonnousu on kestävä, kuten järjestämättömien saamisten käsittelyohjeissa¹¹ todetaan kiinteistöomaisuudesta.

Koska etenkin vähemmän merkittävät laitokset hankkivat tulevaisuuteen suuntautuvan informaationsa ja makrotaloudelliset skenaarionsa usein ulkopuolisilta toimijoilta, niiden on erityisen tärkeää varmistaa, että skenaarioissa on otettu

¹¹ EKP:n ohjeet pankeille järjestämättömien saamisten käsittelystä, maaliskuu 2017.

huomioon laitoksen liiketoimintamalli ja luottoriskiprofiili. Tällä hetkellä vain muutamat vähemmän merkittävät laitokset hyödyntävät skenaarioiden kehittämisessä sisäistä makrotaloudellista analyysiä. Lisäksi mahdollinen asiantuntijaharkinnan käyttö on selitettävä ja dokumentoitava huolellisesti. On myös tärkeää, että vaikka asiantuntijaharkinnan pohjalta käytettäisiin määrällisiä ennusteista poikkeavia lukuja, käytetyt luvut eivät ole ristiriidassa määrällisten ennusteiden kanssa.

1.2.7 Arvon alentumiset – validointi ja toteutumatestaus

Lähes kaikilla laitoksilla on parantamisen varaa tarkoituksenmukaisten ja luotettavien validointi- ja toteutumatestausmenettelyjen kehittämisessä odotettavissa olevien luottotappioiden mallinnusta varten. Validointitoiminnoissa havaittiin jonkin verran puutteita. Osalla laitoksista validointitoiminto ei esimerkiksi ollut mallien kehittämisestä erillinen toiminto, rooleja ja tehtäviä ei ollut selkeästi määritelty tai validointitoiminnolla ei ollut käytössään riittäviä resursseja ja asiantuntemusta. Lisäksi validointimenettelyissä oli puutteita, sillä niitä ei esimerkiksi ollut eroteltu riittävän selkeästi eri osa-alueisiin (ominaisuudet, syöttötiedot, tulokset). Merkittävät laitokset ovat kuitenkin valvontadiologin pohjalta tehneet joitakin parannuksia menettelyihin ja niiden dokumentointiin.

Itsearviointikyselyn pohjalta todettiin, että vähemmän merkittävillä laitoksilla validointi- ja toteutumatestausmenettelyjen kehittäminen on edelleen kesken. Vähemmän merkittävät laitokset aikovat suorittaa mallien validoinnin ja toteutumatestaukset vuosittain.

Kaikkia laitoksia, joissa havaittiin puutteita validointi- ja toteutumatestausmenettelyssä, kehoitetaan painokkaasti osoittamaan hankkeeseen riittävästi asiantuntevaa henkilöstöä, sillä validointi- ja toteutumatestausmenettelyjen tulisi olla valmiina ennen vuotta 2018. Laitosten tulisi myös dokumentoida mallien validointijärjestelyt ja -menettelyt kattavasti. Määräajoin tehtävillä tarkistuksilla varmistetaan, että malleissa käytettävät oletukset ovat edelleen päteviä ja että niissä huomioidaan uusimmat saatavilla olevat tiedot.

1.2.8 Arvon alentumiset – koko voimassaoloajalta odotettavissa olevien luottotappioiden laskenta

Kaikkien laitosten odotetaan noudattavan odotettavissa olevia luottotappioita koskevia EPV:n ohjeita¹². Suurin osa laitoksista ei kuitenkaan ole vielä sisällyttänyt ohjeita sisäisiin periaatteisiinsa.

Kaikki laitokset, jotka käyttävät sisäisten luottoluokitusten menetelmän (IRB) malleja vakavaraisuussääntelyyn perustuvien pääomavaatimustensa laskennassa,

¹² EPV:n ohjeet luottolaitosten luottoriskien hallinnan käytännöistä ja odotettavissa olevien luottotappioiden kirjanpitoikäisyydestä (EBA/GL/2017/06)

nojautuvat näihin malleihin kehittäessään maksukyvyttömyyden todennäköisyyteen, tappio-osuuteen ja maksukyvyttömyyshetken vastuun määrään perustuvia IFRS 9 -malleja. Laitosten tulisi kuitenkin varmistaa, että IRB-malleja ja IFRS 9 -malleja koskevien vaatimusten erot otetaan huomioon tehtäessä tarvittavia muutoksia. Monet laitokset johtavat koko voimassaoloajan maksukyvyttömyyttä koskevan arvionsa yhden vuoden aikajänteellä tehdyn arvion pohjalta käyttämällä yleisesti hyväksytyjä menetelmiä (esim. luottoluokituksen siirtymämatriisit). Laitoksilla on edelleen työtä myös tappio-osuuden ja maksukyvyttömyyshetken vastuun määrän laskentamallien kehittämisessä ja erityisesti tulevaisuuteen suuntautuvan tiedon sisällyttämisessä malleihin. Odotettavissa olevien luottotappioiden määrän ei juuri koskaan pitäisi olla nolla – ei edes saamisissa, joiden luottoriski on alhainen.

1.2.9 Arvon alentumiset – salkut, joihin sovelletaan standardimenetelmää

Selvityksessä kävi odotusten mukaisesti ilmi, että hyväksytyjä IRB-malleja käytävillä laitoksilla on enimmäkseen riittävästi asiantuntemusta ja mallinnustaitoja – myös niitä salkkuja ajatellen, joihin sovelletaan standardimenetelmää. Vain standardimenetelmää käyttäville laitoksille merkittävin haaste IFRS 9 -standardin käyttöönotossa on kuitenkin odotettavissa olevien luottotappioiden arviointimenettelyjen kehittäminen. Tämä koskee erityisesti vähemmän merkittäviä laitoksia, sillä ne käyttävät yleensä standardimenetelmää luottoriskin arvioinnissa. Laitosten mukaan pääasiallisia haasteita luottotappioiden arviointimenettelyjen kehittämisessä ovat (aiempien) tietojen, resurssien ja teknisen mallinnusosaamisen puute. Jossakin tapauksissa odotettavissa olevien luottotappioiden arvioinnissa käytettäviä syöttötietoja validoidaan tai korvataan asiantuntijaharkinnan pohjalta. Ongelmaksi voi muodostua myös asiantuntijaharkinnan käyttö salkuissa, joissa on vain vähän maksukyvyttömyystapauksia.

Lyhenneluettelo

CET1	ydinpääoma (Common Equity Tier 1)
EPV	Euroopan pankkiviranomainen
EKP	Euroopan keskuspankki
IAS	kansainväliset tilinpäätösstandardit (International Accounting Standards)
IFRS	kansainväliset tilinpäätösstandardit (International Financial Reporting Standards)
IRB	sisäisten luottoluokitusten menetelmä
YVM	Yhteinen valvontamekanismi

© Euroopan keskuspankki, 2017

Postiosoite 60640 Frankfurt am Main, Germany
Puhelin +49 69 1344 0
Internet www.bankingsupervision.europa.eu

Kaikki oikeudet pidätetään. Kopiointi on sallittu opetuskäyttöön ja ei-kaupallisiin tarkoituksiin, kunhan lähde mainitaan.

Tässä asiakirjassa esitettyjen tietojen määräpäivä oli 15.7.2017.

ISBN 978-92-899-3088-8 (pdf-julkaisu)
DOI 10.2866/80183 (pdf-julkaisu)
EU:n luettelonumero QB-05-17-040-FI-N (pdf-julkaisu)